

2. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Литературно-критические статьи. – М. : Искусство, 1986. – С. 234–407.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 131 с.
4. Иконникова С. Н. Хронотоп культуры как основа диалога поколений / С. Н. Иконникова // Очерки : сб. статей. – СПб. : С.-Петербург. филос. общество, 2001. – С. 69–74.
5. Иттен И. Искусство цвета / И. Иттен. – М. : Д. Аронов, 2000. – 95 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Ali M. Alentejo Blue / M. Ali. – New York City : Scribner, 2006. – 230 p.
2. Atkinson K. When Will There Be Good News? / K. Atkinson. – New York : Little, Brown and Company, 2008. – 400 p.
3. Banks I. The Algebraist / I. Banks. – San Francisco: Night Shade Books, 2006. – 434 p.
4. Boyd W. Waiting for Sunrise / W. Boyd. – London : Bloomsbury, 2012. – 368 p.
5. Enright A. The Forgotten Waltz / A. Enright. – London : Jonathan Cape, 2011. – 240 p.
6. Gaiman N. Odd and the Frost Giants / N. Gaiman. – HarperCollins, 2009. – 128p.
7. Gaiman N. The Graveyard Book / N. Gaiman. – Harper Collins, 2008. – 312p.
8. Galloway J. Clara / J. Galloway. – London : Jonathan Cape, 2002. – 436 p.
9. Gregory P. The Other Boleyn Girl / Ph. Gregory. – New York : Touchstone, 2003. – 661 p.
10. Haddon M. The Curious Incident of the Dog in the Night-Time / M. Haddon. – London: Jonathan Cape, 2003. – 272p.
11. Ishiguro K. When We Were Orphans / K. Ishiguro. – New York : Vintage, 2001. – 336 p.
12. James P. D. Death Comes to Pemberley / Ph. D. James. – New York : Alfred A. Knopf, 2011. – 291 p.
13. Kelman J. You Have To Be Careful In The Land Of The Free / J. Kelman. – London : Hamish Hamilton, 2004. – 432 p.
14. Lanchester J. Capital / J. Lanchester. – London : Faber and Faber, 2012. – 577 p.
15. Mitchel D. The Thousand Autumns of Jacob de Zoet / D. Mitchel. – London http://en.wikipedia.org/wiki/Sceptre_%28imprint%29 : Sceptre, 2010. – 469 p.
16. Riddell C. Ottoline Goes to School / Ch. Riddell. – Toronto : HarperCollins, 2009. – 176 p.
17. Vickers S. Dancing Backwards / S. Vickers. – Toronto : HarperCollins, 2009. – 259 p.

УДК 811. 161. 2'373

Д. Д. Тодер, С. В. Тодер,

Ужгородський національний університет, м. Ужгород

ЛЕКСИКА УГОРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В ГОВІРЦІ СЕЛА СІМЕР ПЕРЕЧІНСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті подані угорські запозичення в ужанській говірці села Сімер Перечинського району Закарпатської області, простежено наявність цих лексем в інших говірках України, слова поділені на тематичні групи. Об'єктом дослідження є гунгаризми в складі лексики, зібрані за допомогою польових записів протягом 2012–2015 років. У результаті проведеного дослідження автори статті доходять висновку про те, що говірка села багата на іномовні запозичення, найбільшу частку яких становлять слова західнослов'янського та угорського походження.

Ключові слова: ужанська говірка, лексика, запозичення, гунгаризми, тематичні групи.

THE VOCABULARY OF HUNGARIAN ORIGIN IN THE SUBDIALECT OF THE VILLAGE OF SIMER IN PERECHYN DISTRICT, TRANSCARPATIAN REGION

Borrowings from the Hungarian language at the present time constitute one of the specific lexical features of the Transcarpathian dialects and are used mainly in dialectal speech. The article contains of the Hungarian borrowings in Uzhansky subdialect of the village of Simer in Perechyn district, Transcarpathian region, traced the presence of these lexemes in other dialects of Ukraine. The object of study is the Hungarian borrowings in the composition of vocabulary, collected through field notes from 2012 to 2015. The words are divided into the following thematic groups: names of clothes, names of kinds of shoes, the names of food, names of kitchen utensils, names of family affinity, names of household items, names on the designation of land plots, the names of human qualities, vehicles names, trade-related names, monetary relationships, names associated with professional activity, names associated with the housing and surrounding area, the administrative names. Borrowings from the Hungarian language in the speech of residents of the village of Simer relate mainly to household sphere. The authors of the article examine in detail some Hungarian borrowings from the thematic group of «Names of clothes», which is the most numerous among all existing groups in the dialect. As a result of our research efforts authors came to the conclusion that the dialect of the village is rich in borrowings, the greatest percentage of words West Slavic and Hungarian origin. A significant part of borrowed researched vocabulary recently becoming an archaism from dialects carrier they are replaced by new dialect formation or literary lexeme.

Keywords: Uzhansky subdialect, dialect, language borrowing, hungarism, thematic groups.

ЛЕКСИКА ВЕНГЕРСЬКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В ГОВОРЕ СЕЛА СИМЕР ПЕРЕЧИНСКОГО РАЙОНА ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье представлены венгерские заимствования в ужанском говоре села Сімер Перечинского района Закарпатской области, изучено наличие этих лексем в других говорах Украины, слова разделены на тематические группы. Объектом исследования являются гунгаризмы в составе лексики, собранной с помощью полевых записей в течение 2012–2015 годов. В результате проведенного исследования авторы статьи приходят к выводу о том, что говор села богат на иноязычные заимствования, наибольшую долю составляют слова западнославянского и венгерского происхождения.

Ключевые слова: ужанский говор, лексика, заимствования, гунгаризмы, тематические группы.

Закарпаття є самобутнім історико-культурним регіоном України. Упродовж історії край входив до різних державних утворень, про що свідчать самі його назви – Marchia Ruthenorum, Felső Magyarország, Felvidek, Ruthenfold, Karpatalja, Karpatenland, Karpatho-Ukraine, Ruska Krajna, Podkarpatsko, Rusinsko, Podkarpatska Rus, Karpatorusko, Karpatsky kraj, Подкарпатьє, Подкарпатская Русь, Угорская Русь, Рускрай, Підкарпаття, Закарпаття, Карпатська Україна, Закарпатська область [10, с. 7–8]. Тут перетиналися шляхи різних культур і народів, які свого часу заселяли край, окрім слов'ян – українців, росіян, словаків, поляків та ін. – тут і зараз проживають угорці, німці, румуни, євреї тощо.

Найчисленнішими етнічними спільнотами на Закарпатті були і є українці-русини та угорці, останні в наш час зосереджені переважно вздовж кордону з Угорщиною. Спільне сусідське проживання, спільні історичні події та діячі, численні

контакти – все це відбилося в усіх царинах народної культури обох етносів [10, с. 9]. Таким чином до української словесності ввійшло чимало гунгаризмів.

Постановка проблеми. Питаннями щодо походження слів, виявлення гунгаризмів у говірках у різні часи цікавилися як українці, так і дослідники зарубіжжя. У мовознавчій літературі зустрічаємо ряд праць, присвячених проблемі міжмовних взаємин, зокрема В. Німчука, Й. Дзєндзелівського, П. Лизанця, Й. Пуїа, Ф. Шелудька, О. Горбача та ін. [7]. Однак і донині вона залишається актуальною і потребує подальших ґрунтовних досліджень, на чому неодноразово акцентують науковці, оскільки саме на розмовному матеріалі можна простежити історію формування говорів, вплив інших мов чи діалектів на лексико-граматичну систему конкретного мовного ареалу. Такі дослідження мають велике значення для вивчення не тільки історії розвитку конкретної мови, а й культурно-історичних взаємовідносин між народами [14].

Аналіз досліджень. Дослідження українсько-угорських міжмовних контактів уже віддавна були об'єктом зацікавлення науковців. Вони, зокрема, досліджували вплив угорської мови на українські говори Закарпаття та Угорщини, гунгаризми у складі лексики закарпатських писемних пам'яток XVI–XVIII століття, вплив української мови на закарпатські угорські говори, а також на лексику угорської мови [2, с. 1–2].

Л. Ткач зазначає, що українсько-угорські мовно-культурні взаємини впродовж тривалого історичного періоду впливали на формування лексичного фонду української мови і залишили свій відбиток як на рівні розмовно-діалектного мовлення, так і в системі лексико-стилістичних засобів сучасної української літературної мови. «Актуальність цієї проблематики в сучасному українському мовознавстві, – на думку дослідниці, – зумовлена не лише недостатнім її висвітленням і певною фрагментарністю досягнутих результатів, а й тим, що, крім суто мовознавчих та історико-культурних складових, вона має й певну реабілітаційну спрямованість» [19, с. 1–2].

Запозичення з угорської мови і нині становлять одну із специфічних лексичних ознак закарпатських говорів і вживаються переважно в діалектному мовленні, зберігаючи і частково реалізуючи при цьому здатність входити до авторських текстів сучасних письменників. Час проникнення слів-гунгаризмів в українські говори сягає сивої давнини.

Мета статті. Оскільки цілісної картини дослідження гунгаризмів на Закарпатті, зокрема й на матеріалі говірки села Сімер Перечинського району Закарпатської області, не зроблено, то наша робота є спробою заповнити цю лауну.

Об'єктом нашого дослідження є побутова лексика, зібрана нами в селі Сімер Перечинського району за допомогою польових записів протягом 2012–2015 років.

Виклад основного матеріалу. Запозичення з угорської в мові жителів села Сімер стосуються переважно побутової сфери. Ми досліджували такі тематичні групи: **назви одягу** (напр.: *búnda* 'тепла хутряна шуба, кожух' < угор. *bunda* тс. [6, I, с. 295], 'шуба'; 'хутро, шкіра (тварин)' [4, с. 105]; *vítán* 'плаття' < угор. *viganó* 'сукня, спідниця' [6, I, с. 390]; *kábat* 'довга спідниця' < угор. *kabát* 'пальто, плащ, піджак; вид короткого одягу' [4, с. 345]); **назви видів взуття** (напр.: *boránči* 'неохайне, грубе, старе взуття' < угор. *bakancs* 'черевики; військові черевики; грубі черевики' [6, I, с. 108; 4, с. 62]; *bočkóryó* 'старе, неохайне взуття; те саме, що *boránči*' < угор. *bocskor* 'постіл, личак' [6, I, с. 240-241; 4, с. 97]; *čízmyó* 'гумові чоботи' < угор. *csizma*, діал. *csizma* 'чоботи' [6, VI, с. 317; 4, с. 121]); **назви продуктів харчування** (напр.: *barácka* 'абрикос' < угор. *barack* тс., дит. 'шиголь' [4, с. 64]; *gyrka* 'сорт домашньої ковбаси, кров'янка' < угор. *hurka* 'велика ковбаса; товста кишка' [6, I, с. 623; 4, с. 315]; *woim* 'зельц' < угор. *disznósajt* тс. [4, с. 132], *sajt* 'сир' [4, с. 652]); **назви кухонного начиння** (напр.: *kánna* 'невеликий бідон' < угор. *kanna*, діал. *kanta* тс., 'чайник', 'лійка', 'каністра' [4, с. 347]; *korcuju* 'скляний обплетений бутель' < угор. *korsó* тс., 'глиняний кувшин', 'пивний стакан', діал. *korsó* 'бутель' [6, III, с. 47; 4, с. 416]; *palacsinta* тс. [4, с. 605]); **назви на позначення свояцтва** (напр.: *poimášečka* 'подруга', 'свідок нареченої' < угор. *rajtás* 'друг, приятель' [6, IV, с. 256-257; 4, с. 604]; *fhátma* 'сім'я, родина' < угор. *fajta* 'рід, вид' [4, с. 558]; *fat'jú* 'хлопець, парубок' < угор. діал. *fatyú* 'позашлюбна дитина' [6, VI, с. 79; 4, с. 212]); **назви предметів побуту** (напр.: *zamižák* 'великий рюкзак мисливця, туриста' < угор. *hátzísák* 'рюкзак', 'заплічний мішок для речей' [4, с. 294]; *tómbička* 'гудзик' < угор. *gomb* тс., [6, I, с. 557], тс., 'запонка', 'кнопка' [4, с. 266]; *lámpau* 'лампа, газова лампа' < угор. *lámpás* 'ліхтар; лампа' [6, III, с. 189], 'ламповий радіоприймач', 'ліхтарик' [4, с. 441]); **назви на позначення земельних ділянок** (напр.: *kértmük* 'город' < угор. *kert* 'сад, город' [4, с. 365]; *kóčka* 'земельна ділянка квадратної форми', 'кубик рафінованого цукру' < угор. *kocka* 'клітка', 'шось квадратної форми', 'жереб' [6, III, с. 64], 'куб', 'кубик' [4, с. 409]); **назви якостей людини** (напр.: *bitánka* 'неслухняний парубок, чоловік' < угор. *bitang* 'нечесний, ехидний, підлий чоловік', 'волоцюга' [4, с. 95]; *žívan* 'розбишака', 'жадібний чоловік' < угор. *zsvánu* 'розбишака, бандит', 'хитра людина, шахрай' [4, с. 810]); **назви транспортних засобів** (напр.: *bič'itl'a* 'велосипед' < угор. *bicikli* тс. [4, с. 93]); **назви, пов'язані з торгівлею, товарообігом, грошово-платіжними відносинами** (напр.: *aldamáu* 'могорич' < угор. *áldomás* тс. [4, с. 30]; *hosén* 'користь; вигода' < угор. *haszon* тс. [6, VI, с. 204; 4, с. 176]); **назви, пов'язані з професійною діяльністю** (напр.: *rázda* 'господар, хазяїн' < угор. *gazda* тс. [6, I, с. 450-451; 4, с. 261]; *gý'ugir* 'розбишака' < угор. *hóhér* 'кат' [4, с. 308]; *sokáčka* 'кухарка' < угор. *szakács* 'кухар' [6, V, с. 344; 4, с. 67]); **назви, пов'язані з житлом та прилеглою територією** (напр.: *kapúra* 'ворота' < угор. *kapu* тс. [6, II, с. 378], тс., 'під'їзд' [4, с. 349]); **адміністративні назви** (напр.: *városh* 'місто Ужгород' < угор. *város* 'місто' [6, I, с. 333; 4, с. 775]).

Докладніше розглянемо деякі гунгаризми з тематичної групи «Назви одягу», яка є найбільш численною серед усіх наявних груп у говірці.

Лексема *búnda* 'тепла хутряна шуба, кожух' запозичена (мабуть, частково через польське і словацьке посередництво) з угорської і східнороманських мов; пор. угор. *bunda* 'хутро, шуба, кожух' від якого походить і рум. *búnda* 'бурка, шуба; хутряна безрукавка', етимологічно неясне [6, I, с. 295]; 'шуба'; 'мех, шкіра (тварин)' [4, с. 105]. Ареал слова продовжується в марамороських говірках (*búnda* 'короткий кожущок-безрукавка' [15, с. 32]), а також в гуцульських (*búnda* 'кожущок без рукавів, що застібається збоку або вдягається через голову', 'кожух, часом покритий сукном' [5, с. 31], 'верхній одяг, (плащ, пальто)' [13, с. 18]), лемківських (*búnda* 'тепле пальто з хутряною підкладкою' [12, с. 35]), буковинських (*búnda* заст. 'тепла білизна', 'вид верхнього чоловічого одягу' [16, с. 42]), бойківських (*búnda* 'кожух без рукавів', 'накидка', 'верхній чоловічий одяг' [11, I, с. 76]), поліських (*búnda* заст. 'довге плаття' [9, с. 37], 'верхній одяг', 'жіноче плаття; сукня' [1, с. 37]) та західноволинських говірках (*búnda* заст., рідко 'дитяча сукня' [8, с. 77]). Фіксується словником Б. Грінченка; пор. *búnda* 'верхній одяг – рід сукняного пальта' [16, I, с. 110]. У літературній мові зустрічається як *діалектне*; пор. *búnda* діал. 'рід верхнього одягу' [17, I, с. 255].

Номен *vítán* 'плаття' – вузьколокальний діалектизм, зафіксований нами лише в досліджуваній говірці. Запозичений з угорської мови, в якій *viganó* 'сукня, спідниця' походить від прізвища віденської танцюристки *Vigano* [5, I, с. 390].

Слово *жабалы'ўка* 'носова хустинка' запозичене з угорської мови; пор. угор. *zsebalakú* 'формат кишені', діал. *zsebbevalóu* 'носовий платок'. Поширене і в інших говірках Закарпаття; пор. марамороське *жеболóвка* 'носовий платок' [15, с. 84], гуцульське *жебелóвка* 'носова хустка' [13, с. 55].

Жі́бн'а 'кишеня' – суфіксальний дериват від слова *жеб* (пор. мараморське *жеб(н)* тс. [15, с. 83]), що запозичено від угор. *zseb* тс. [4, с. 809].

Лексема *ка́бат* 'довга спідниця' з таким самим значенням зустрічається в лемківських говірках; пор. лемк. *ка́бат* 'довга широка спідниця', 'каптан' [12, с. 128]. З іншими значеннями поширена в мараморських (*ка́бат* 'пальто' [15, с. 137]), гуцульських (*ка́бат* 'піджак; жакет; куртка; пальто' [12, с. 74]), бойківських (*каба́т* 'короткий каптан' [11, I, с. 332]), буковинських (*ка́бат* заст. 'куртка, солдатський мундир (часів Австро-Угорщини)', 'кофта з простого матеріалу' [16, с. 179]), західноволинських (*ка́бат* 'ватяний верхній одяг' [8, с. 133]; західнополіських (*ка́бат* 'піджак' [1, с. 202]). Словник Б. Грінченка фіксує такі значення: *ка́бат* 'куртка, солдатський мундир', 'у жінок – спідниця' [16, II, с. 203]. У літературній мові подається як *діалектне*; пор. *ка́бат* 'солдатська куртка', 'пальто' [18, IV, с. 64]. Традиційно вважається спільнослов'янським запозиченням через угор. *kabát* 'пальто, плащ, піджак; вид короткого одягу' [4, с. 345] з перської; пор. перс. *kabā* 'вид короткого одягу, каптан', що з ар. *kabā*- тс. [6, II, с. 331].

Ареал слова *ка́лан* 'капелюх' продовжується в інших карпатських говірках (марамор. *ка́лан* 'чоловічий капелюх (переважно вихідний)', 'жіночий капелюх' [15, с. 137]), а також в бойківських говірках (*ка́лан* 'суконний капелюх з ясно-сичною стрічкою' [11, I, с. 335]). У буковинських говірках зустрічається лексема *ка́лан*, *каля́н* на позначення міри довжини пряжі у ткацтві – 'міток' [16, с. 183]. У словнику Б. Грінченка слово *ка́лан* 'чорний капелюх з низьким круглим верхом і широкими полями, загнутими вниз' [16, II, с. 209]. Запозичене з угорської мови; угор. *kalap* 'капелюх' [4, с. 346] виникло на основі виразу *kalapos szüveg* 'широка, кругла шляпка; капелюх', у якому слово *kalapos* виявляє основу *kalap*- неясного походження [6, II, с. 347].

Номен *р'а́нда* 'ганчірка' та *р'а́нд'а* 'лахміття' в ужанській говірці села Сімер, як і в інших закарпатських говірках (марамор. *р'а́нда* 'ганчірка, шматок тканини' та *р'а́н'д'е* 'те саме, що одіж', 'старий, поношений одяг' [15, с. 325]), походять з угорської мови; угор. *rongu* 'ганчірка, клапот; ляхміття' [4, с. 647] загальноприйнятої етимології не має [6, с. 24]. У гуцульських (*ра́нді* (*рі́нда*, *рі́нді*, *ря́нді*) – 'старий одяг', 'те саме, що *зі́ндра* (ганчірка, стара сорочка)' [5, с. 161]) та бойківських (*р'а́нда* 'рейка на кроквах', 'стара драна сорочка', 'дешева сорочка' [11, II, с. 199]) говірках ці лексеми не розрізняються. Обидві лексеми фіксуються у словнику Б. Грінченка [16, IV, с. 93], а в сучасній українській літературній мові подаються з ремаркою *західне* [3, с. 1281].

Висновки. Дослідження гунгаризмів є надзвичайно актуальним з погляду завдань сучасного мовознавства в ділянці діалектології, історичної лексикології, компаративістики, соціолінгвістики.

Вищенаведені лексеми за нормами сучасної української літературної мови кваліфікуються як діалектизми, деякі – як вузьколокальні. Частина із них зафіксована у «Словарі української мови» за редакцією Б. Грінченка та Словнику української мови в 11 т. Деякі гунгаризми говірки села Сімер (*біра́р*, *ка́лан*, *ле́квар*, *мінга́риц'а* та ін.), які з фонетичними варіаціями зустрічаються у Б. Грінченка, містять вказівку *Угор.* (тобто Угорщина). Це означає, що вищенаведені слова були поширені лише на території сучасного Закарпаття (колишньої Угорської Русі).

Проаналізувавши понад тисячу діалектизмів села Сімер Перечинського району Закарпатської області, ми дійшли таких висновків.

Оскільки Закарпаття на сході межує з гуцульським говором, на півночі – з бойківським говором, на заході – з лемківським, на півдні – з носіями румунської, угорської та словацької мов, то в досліджуваній говірці зафіксовані запозичення з різних мов, зокрема й з угорської. Значна частина аналізованих діалектизмів поширена також в інших говірках, наприклад: гуцульських – *р'а́нда*, *жаба́ловка*; бойківських – *ка́лан*, *ка́бат*; лемківських – *бу́нда* та ін. Декілька лексем (наприклад, *віга́н*), за даними доступної нам літератури, невідомі в інших українських говірках, тому їх можна віднести до вузьколокальних утворень.

Підсумовуючи, відзначимо, що значна частина запозиченої лексики села Сімер Перечинського району Закарпатської області останнім часом швидко архаїзується, із мовлення діалектоносіїв їх витісняють нові діалектні утворення або літературно-нормативні лексеми, а саме: *жаба́ловка* – *плато́к*, *жі́бн'а* – *киши́н'а*, *віга́н* – *плат'а* тощо.

Перспективу подальших наукових студій вбачаємо у поглибленому вивченні запозичень, наявних у досліджуваній говірці, у порівнянні з іншими закарпатським говірками і говорами української мови.

Література:

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: у 2-х т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1. – 354 с.
2. Барань Є. Українсько-угорські міжмовні контакти на помезж'ї їх етнічних територій (вплив угорської мови на лексику творів Закарпатських письменників) / Є. Барань // ТЕКА. Commission of Polish-Ukrainian cultural ties. – 2010. – № V. – С. 24–31.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпін': ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Венгерско-русский словарь: 40 000 слов / Под общей ред. Л. Гальди. – 2-е изд., стереотип. – Москва; Будапешт, 1987. – 872 с.
5. Гуцульські говірки: Короткий словник / Відп. ред. Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
6. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К.: Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1–6.
7. Закарпатський діалект: бібліографічний покажчик / Укл. І. В. Сабадош, О. Ф. Мигoliniць, О. Д. Пискач; Відп. ред. І. В. Сабадош. – Ужгород, 2009. – 139 с.
8. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика: зб. наук. праць. – К., 1987. – С. 62–267.
9. Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – Київ, 1974. – 260 с.
10. Мушкетик Леся. Фольклор українсько-угорського порубіжжя: монографія / Л. Г. Мушкетик. – К.: Укр. письменник, 2013. – 496 с.
11. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. / М. Й. Онишкевич. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч. I–II.
12. Пиртей П. С. Короткий словник лемківських говірок / Упоряд. і підгот. до друку Є. Д. Турчин. – Івано-Франківськ: Сіверсія МВ, 2004. – 364 с.
13. Піпаш Ю. О., Галас Б. К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Ю. О. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.
14. Піцура Т. Запозичення як джерело збагачення побутової лексики українських говорів Карпат / Т. Піцура // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 17. – С. 45–50.
15. Сабадош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокириця Хустського району / І. В. Сабадош. – Ужгород: Ліра, 2008. – 480 с.
16. Словарь української мови: У 4 т. / За ред. Б. Грінченка. – К., 1958–1959. – Т. 1–4.
17. Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуїванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
18. Словник української мови: В 11 т. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. I–XI.
19. Ткач Л. Соціолінгвістичні аспекти дослідження міжмовних взаємин та шляхи лексичних запозичень в українську мову з румунської та угорської мов / Л. Ткач // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 428–429: Слов'янська філологія. – С. 24–32.